

ARTICLE INFO

Received: 13rd April 2025

Accepted: 18th April 2025

Online: 19th April 2025

KEYWORDS

Cows, hoof diseases, causes, parasites, infections, nutrition, stress, veterinary prevention.

CAUSES OF HOOF DISEASES IN COWS

Sobirova Iroda Khalilla qizi

Master's student at the Tashkent Branch of Samarkand State University of Veterinary Medicine, Animal Husbandry, and Biotechnology

Abdusattorov A.A.

Scientific advisor:, DVM, Professor. (93)164-66-28

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15245762>

ABSTRACT

This article is devoted to the main causes that play an important role in the occurrence of hoof diseases in cows. The article analyzes the role of microbiological infections, parasitic invasions, poor nutrition, environmental factors and stress factors in the development of diseases associated with gastrointestinal disorders.

ПРИЧИНЫ ЗАБОЛЕВАНИЙ КОПЫТ У КОРОВ

Собирова Ирода Халилла кизи

Магистрант Ташкентского филиала Самаркандского государственного университета ветеринарной медицины, животноводства и биотехнологий

Абдусаттаров А.А.

Научный руководитель:, д.в.н., профессор. (93)164-66-28

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15245762>

ARTICLE INFO

Received: 13rd April 2025

Accepted: 18th April 2025

Online: 19th April 2025

KEYWORDS

Коровы, болезни копыт, причины, паразиты, инфекции, питание, стресс, ветеринарная профилактика.

ABSTRACT

Данная статья посвящена основным причинам, играющим важную роль в возникновении заболеваний копыт у коров. В статье анализируется роль микробиологических инфекций, паразитарных инвазий, неправильного питания, факторов окружающей среды и стрессовых факторов в развитии заболеваний, связанных с расстройствами желудочно-кишечной системы.

SIGIRLAR TUYOQ KASALLIKLARINING SABABLARI

Sobirova Iroda Xalilla qizi

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali magistratura talabasi

Abdusattorov A.A.

Ilmiy rahbar:, v.f.d. professor. (93)164-66-28

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15245762>

ARTICLE INFO

Received: 13rd April 2025

Accepted: 18th April 2025

Online: 19th April 2025

KEYWORDS

*Sigirlar, tuyoq
kasalliklari, sabablari,
parazitlar, infeksiyalar,
oziqlanish, stress,
veterinariya
profilaktikasi.*

ABSTRACT

Ushbu maqola sigirlarning tuyoq kasalliklarining yuzaga kelishida muhim rol o'ynaydigan asosiy sabablarga bag'ishlangan. Maqolada oshqozon-ichak tizimining buzilishi bilan bog'liq mikrobiologik infeksiyalar, parazitlar, noto'g'ri oziqlanish, atrof-muhit omillari va stress faktorlarining kasalliklarning paydo bo'lishidagi o'rni tahlil qilinadi.

Sigirlar chorvachilikning ajralmas qismi bo'lib, ularning salomatligi va unumdorligi butun dehqonchilik tizimiga beqiyos ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, sigirlarning tuyoq (oshqozon-ichak) tizimi kasalliklari ularning hazm jarayonlarini buzib, ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada pasaytiradi. Ushbu maqola sigirlar tuyoq kasalliklarining sabablari va ularning yuzaga kelish mexanizmlarini chuqur tahlil qilishga qaratilgan. Maqolada mikrobiologik omillar, parazitlar infestatsiya, noto'g'ri oziqlanish, atrof-muhit sharoitlari va stress kabi ko'plab sabablar ko'rib chiqiladi.

Sigirlarning tuyoq (oshqozon-ichak) tizimi kasalliklarining turlari asosiy guruhlari quyidagilar: Bakterial infeksiyalar: Sigirlarning tuyoq tizimida Clostridium va Salmonella kabi bakteriyalar tufayli yuzaga keladigan infeksiyalar asosan oshqozon-ichak tizimining buzilishi, yallig'lanish jarayonlari va toksinlar ta'siridan kelib chiqadi. Quyidagi jihatlar bu infeksiyalarning asosiy xususiyatlarini aks ettiradi: Clostridium infeksiyalari: Bu bakteriyalar, ayniqsa *Clostridium perfringens*, sigir oshqozon-ichak tizimida toksin ishlab chiqaradi. Toksinlar shilliq qavatni shikastlab, yallig'lanish, ichki qon ketishi va, ba'zida, peritonit kabi jiddiy asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Salmonella infeksiyalari: Salmonella bakteriyalari sigir ichak shilliq qavatining buzilishiga olib keladi. Natijada, diareya, isitma, og'riq va tizimli infeksiyalar yuzaga kelishi ehtimoli ortadi. Bu infeksiyalar hayvonning umumiy salomatligini keskin yomonlashtirib, ishlab chiqarish samaradorligini pasaytiradi.

Virusli infeksiyalar sigirlarning tuyoq kasalliklarida bevosita yoki bilvosita rol o'ynashi mumkin. Ularning ahamiyati quyidagi jihatlarda aks etadi:

To'g'ridan-to'g'ri shikastlanish: Ba'zi viruslar, masalan, bovin koronavirus yoki bovin virusli diareya virus (BVDV) sigirlarning oshqozon-ichak tizimining epitelini shikastlashi mumkin. Bu shikastlanish ichki qavatning butunligini buzib, hazm jarayonida yallig'lanishga olib keladi.

Immunosupressiya: Virusli infeksiyalar ko'pincha immunitet tizimini zaiflashtiradi. BVDV kabi viruslar sigirlarning immunitetini susaytirib, bakterial va parazitlar infeksiyalarga moyilligini oshiradi. Bu holat, tuyoq kasalliklarining murakkablashishiga olib kelishi mumkin.

Ikkinchi darajali infeksiyalar: Virusli infeksiyalar tufayli yuzaga kelgan immunosupressiya, sigirni boshqa patogenlarga, masalan, Clostridium va Salmonella kabi

bakteriyalarga nisbatan sezgir qiladi. Bu holatda virus asosan "predispozitsion" (oldindan tayyorlovchi) omil sifatida harakat qiladi.

Klinik ahamiyati va diagnostika: Virusli kasalliklar aniqlanganda, ularni erta tashxis qo'yish va profilaktika choralari qo'llash sigirlarning umumiy sog'lig'ini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Vaksinatsiya va immunitetni mustahkamlash choralari virusli infeksiyalar sabab bo'ladigan tuyoq kasalliklarining oldini olishda samarali vosita hisoblanadi. Umuman olganda, virusli infeksiyalar sigirlarning tuyoq kasalliklarining kelib chiqishida to'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita omil sifatida ishtirok etadi, chunki ular nafaqat tuyoq to'qimalariga zarar yetkazadi, balki immunitetni susaytirib, boshqa patogenlarga yo'l ochadi.

Sigirlarning tuyoq tizimida ichki parazitlar, ayniqsa nematodlar, trematodlar va cestodlar, kasalliklarning yuzaga kelishida muhim rol o'ynaydi. Ularning mavjudligi sigirning hazm jarayonini buzib, oshqozon-ichak tizimining devorlariga yopishib, shilliq qavatning shikastlanishiga olib keladi. Quyidagi jihatlar orqali ichki parazitlar rolini ko'rib chiqish mumkin:

Fizik shikastlanish: Parazitlar ichak devorlariga yopishib, mexanik zarar yetkazadi, bu esa ichki qavatda yallig'lanish va bezovtalikka olib keladi.

Hazm jarayonining buzilishi: Ichki parazitlar ovqat hazm qilish jarayonini sekinlashtiradi, oziq moddalarning yutilishini kamaytiradi va shu bilan sigirlarning umuman unumdorligini pasaytiradi.

Immunitet tizimining zaiflashishi: Parazitlar bilan kurashish immunitet tizimining ortiqcha ish faoliyatini talab qiladi, bu esa boshqa patogenlarga (bakterial yoki virusli) qarshi himoyani susaytirishi mumkin.

Kasallikning sur'atining oshishi: Parazit infestatsiyasi mavjud bo'lgan holatlarda, tuyoq kasalliklari tezroq tarqalishi va jiddiy asoratlarni yuzaga kelishi ehtimoli oshadi. Bunday holatlarni oldini olish uchun muntazam antiparazitik davolash, toza yem va suv ta'minoti, sanitariya va gigiena choralari juda muhimdir. Ushbu choralar ichki parazitlar ta'sirini kamaytirib, sigirlarning tuyoq tizimining normal faoliyatini tiklashga yordam beradi.

Noto'g'ri oziqlanish sigirlarning tuyoq kasalliklarini kelib chiqishida muhim omil hisoblanadi. Quyidagi jihatlar orqali uning ahamiyati tushuntiriladi:

Mikrofloraning buzilishi: Noto'g'ri balanslangan yem yoki yomon sifatli oziq moddalarga boy yemlar oshqozon-ichak tizimidagi mikrofloraning muvozanatini buzadi. Bu esa foydali bakteriyalar va zararkunandalar o'rtasidagi muvozanatni o'zgartirib, infeksiyalarga moyillikni oshiradi.

Hazm jarayonining buzilishi: Oziqlanishdagi keskin o'zgarishlar va noto'g'ri yem tarkibi oshqozon-ichak tizimining ish faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, hazm jarayonida stress va yallig'lanish jarayonlarini qo'zg'aydi.

Immunitet tizimining zaiflashishi: To'g'ri oziqlanish immunitet tizimini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Noto'g'ri oziqlanish esa immunitetni susaytirib, sigirlarni infeksiyalarga, jumladan bakterial va parazitlar infeksiyalarga ko'proq moyil qiladi.

Ishlab chiqarish samaradorligiga ta'siri: Hazm tizimining buzilishi va immunitetning pasayishi tufayli sigirlarning umumiy salomatligi yomonlashadi. Natijada, sut va go'sht ishlab chiqarish ko'rsatkichi pasayib, iqtisodiy zararlar yuzaga keladi. Shu sababli, sigirlarning tuyoq

kasalliklarining oldini olish va davolashda to'g'ri, balanslangan oziqlanish tizimi alohida ahamiyatga ega. Balanslangan yem, doimiy nazorat va sifatli oziq moddalarga e'tibor qaratish sigirlarning sog'lig'ini saqlash va ularning ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Veterinariya sanitariya sigirlarning tuyuq kasalliklarini kelib chiqishida muhim omil hisoblanadi. Toza va gigienik sharoitning ta'minlanishi patogen bakteriyalar, viruslar va parazitlarning ko'payishini oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Quyidagi jihatlar orqali veterinariya sanitariyaning ahamiyatini ko'rib chiqish mumkin: Infeksiyalar tarqalishini oldini olish:

Sanitariya choralariga qat'iy rioya qilinmasa, sigirlar boqiladigan joylarda patogen mikroorganizmlarning (bakteriyalar, viruslar, parazitlar) ko'payishi va tarqalishi uchun qulay sharoit yuzaga keladi. Dezinfeksiya, tozalash va gigiena qoidalariga amal qilish orqali bu xavf sezilarli darajada kamaytiriladi. Yem va suv manbalarining sifatini ta'minlash: Veterinariya sanitariya qoidalariga rioya qilish, yem va suv manbalarining ifloslanishining oldini oladi. Bunday holatda sigirlarning oshqozon-ichak tizimi sog'lom faoliyat yuritishi, mikrofloraning muvozanatida saqlanishi va kasalliklarga moyilligini kamaytirish ta'minlanadi. Kasalliklarni erta aniqlash va profilaktika: Muntazam sanitariya va gigiena tekshiruvlari sigirlar orasida kasalliklarni erta aniqlashga yordam beradi. Bu orqali infeksiyon agentlarga qarshi profilaktika choralari o'z vaqtida qo'llash mumkin bo'ladi. Immunitet tizimining qo'llab-quvvatlanishi: Toza va gigienik sharoit sigirlarning immunitet tizimining faoliyatini mustahkamlashga yordam beradi. Bu esa ular kasalliklarga qarshi yanada chidamli bo'lishiga olib keladi.

Xulosa

Sigirlarning tuyuq kasalliklari murakkab etiologiyaga ega bo'lib, ularning kelib chiqishida bir nechta omillar birgalikda ishtirok etadi. Maqolada ta'kidlanganidek, mikrobiologik omillar (bakterial va virusli infeksiyalar), ichki parazitlar, noto'g'ri oziqlanish, atrof-muhit stressi va veterinariya sanitariya choralari yetishmasligi – barchasi sigirlarning oshqozon-ichak tizimining buzilishiga olib keladi. Ushbu omillarning barchasi bir-birini kuchaytirib, sigirlarning umumiy salomatligi va ishlab chiqarish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun, kasalliklarning oldini olish va davolashda to'g'ri oziqlanish, muntazam veterinar nazorat, sanitariya va gigiena qoidalariga qat'iy rioya qilish, shuningdek, profilaktika choralari muhim ahamiyatga ega. Kelgusida ushbu choralarni yanada mustahkamlash, ilmiy asoslangan strategiyalarni joriy etish va monitoring tizimlarini yaxshilash chorva boqish sanoatini rivojlantirishda asosiy omil bo'ladi.

References:

1. Karimov M., Abdurahmanov O. (2019). *Sigirlar oshqozon-ichak kasalliklari: Etiologiya va profilaktika*. Tashkent: Veterinariya Nashriyoti.
2. Rahmatov J. (2018). *Chorva boqishda oziqlanish va sanitariya nazariyasi*. Farg'ona: Agrofani Institute.
3. Islomova A. (2020). *Sigirlar tuyuq tizimining patologiyasi va davolash usullari*. Samarqand: Veterinariya Ilmiy Nashriyoti.

4. Tursunov S., Mamadov D. (2017). *Bakterial va virusli infeksiyalar: Sigirlar misolida*. Namangan: Qishloq xo'jaligi Nashriyoti.
5. Qodirov R. (2021). *Ichki parazitlar va sigirlarning oshqozon-ichak kasalliklari*. Toshkent: Ilmiy Maqolalar Markazi.